Pr. Dr. Marcel Stavără
Biserica „Icoanei”,
București

Fundamentele dogmatice ale misiunii bisericești contemporane și câteva aspecte pastorale

Planul lui Dumnezeu de mântuire și desăvârșire a lumii cuprinde în mod esențial misiunea pe care Biserica Ortodoxă o desfășoară de la Cincizecime până la Parusie, adică acea activitate cu aspect universal legată fundamental de Înviere și care primește putere din aceasta, prin care toți oamenii trebuie să ajungă să fie recapitulați în Hristos și să participe la slava lui Dumnezeu în veșnicie. Deoarece misiunea creștină își are temelia în dogme, Sfânta Liturghie și Sfintele Taine, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât ca anii 2007-2014 să fie dedicați în Patriarhia Română acestora, tocmai ca prin cunoașterea, trăirea și responsabilizarea tuturor față de lucrarea lui Dumnezeu în Biserică și lume, misiunea ortodoxă să fie bine poziționată pe terenul prielnic deschis prin Liturghie și Taine.

Întemeiată pe dogmele relevate de către „Cel Care nu Se lasă pe Sine nemărturisit”, misiunea Bisericii Ortodoxe trebuie să țină cont și să nu facă abstracție de cultura contemporană a societății umane în general și a celei românești în special, analizând contextul în care se desfășoară și vizând transfigurarea realităților sociale și culturale, deoarece „toate culturile se interesează de om. Iar Hristos este răspunsul, ca om și Dumnezeu și împlinire a omului în chip universal... Venirea Fiului lui Dumnezeu în lume, deși realizată în mijlocul culturii iudaice, este adresată tuturor culturilor, este trans-culturală. Hristos este profund compatibil cu orice cultură care caută cu onestitate valori umane fundamentale, pentru că Hristos este compatibil cu oricare om din istorie, este împlinirea oricărui om”[1].

Contextul în care Biserica Ortodoxă își desfășoară misiunea astăzi în țara noastră este acela al unei culturi postmoderniste, marcată de pluralism religios și cultural, specific societății secularizate și globalizate, cu evidente semne ale unei lumi concentrate în imanent și măcinate de relativism și consumism, în care tinde să se intensifice un proces de privatizare a credinței ca urmare a unui individualism feroce împrumutat pe

1 Pr. prep. dr. Răzvan Andrei Ionescu și Lector dr. Adrian Nicolae Lemeni, vol. *Teologie Ortodoxă și Știință*, EIBMBOR, București, 2006, p. 120.

cale occidentală. Învățăturile dogmatice rămân însă stâlpii misiunii Bisericii, motiv pentru care „Ortodoxia nu a respins niciodată, în bloc, vreo cultură și nu respinge nici cultura secularizată și globalizată de astăzi, însă o analizează și se raportează la ea din perspectiva Revelației”[2]. Pe baza Revelației și cu ajutorul principiului selecției, Ortodoxia folosește creator aspectele pozitive ale culturii vremii, descoperind nevoia omului contemporan de relaționare intimă cu viziunea Bisericii asupra omului și creației pentru că misiunea ei are ca model suprem și totodată scop viața divino-umană a Mântuitorului Hristos.

Biserica desfășoară activitatea misionară în lume, având ca temei adânc însăși comuniunea veșnică a Preasfintei Treimi, prin faptul că iubirea Tatălui se mișcă spre Fiul în Duhul Sfânt și către cosmosul întreg. Astfel „misiunea este ‹participare› la trimiterea Fiului (Ioan XX,21-23) și a Duhului Sfânt (Ioan XIV,26) în lume, Care revelează viața de comuniune a lui Dumnezeu pentru a ne face părtași la ea. Trimiterea Fiului și a Duhului Sfânt pentru mântuirea și desăvârșirea lumii întregi se permanentizează în trimiterea Apostolilor și a Bisericii apostolice”[3]. Pentru a putea arăta lumii că unicul model de viață, adevărat și veșnic, este viața de comuniune a Sfintei Treimi, trebuie ca misiunea Bisericii să propovăduiască dogma și relațiile intratrinitare cât mai clar și cu o precizie care să înlăture orice confuzie și deformare, cu consecințe negative în raporturile dintre oameni și în Biserică. Astfel, relațiile dintre Persoanele Treimice sunt prezentate ca: Tatăl fiind principiul unic și nenăscut, izvorul dumnezeirii, Care naște pe Fiul și purcede pe

„Dacă viața societății s-ar inspira din acest model al Treimii în Unime și al Unimii în Treime, ar descoperi de fapt echilibrul de care are atâta nevoie și pe care îl caută cu frenezie... Comuniunea prezentă în Biserică se inspiră sau are la bază comuniunea trinitară; Biserica trebuie să o extindă în societate prin misiunea ei, într-o comuniune socială...”

Duhul Sfânt, Fiul Se naște numai din Tatăl și Duhul purcede numai din Tatăl. „Importanța acestei dogme constă în faptul că totul este organizat și orânduit în lume după modelul comuniunii treimice mai presus de fire, acest model fiind imprimat realităților văzute și nevăzute încă de la creație”[4].

Dumnezeu organizează totul – om și creație – după modelul Său, adică trinitar și comunitar, ceea ce înseamnă că misiunea Bisericii are ca argument principal iubirea lui Dumnezeu de a crea o umanitate cu o natură comună ce se realizează în persoane multiple cu care vrea să stea în legătură veșnică. Structurile perihoretice dinăuntrul Sfintei Treimi care arată că între Persoanele divine nu există subordonare, ci egalitate, dezvăluie realitatea că „fiecare Persoană își păstrează, în mod distinct, identitatea ei, fiind, în același timp, nedespărțită de celelalte Persoane divine. Fiecare Persoană trăiește pentru celelalte, iar întrepătrunderea sau perihoreza Lor este, de fapt, o conținere reciprocă și o dăruire reciprocă a Lor”[5]. Această unitate perihoretică reclamă legătura intimă cu taina omului prin două aspecte fundamentale și anume: a) Dumnezeu este

2 Pr. Prof. Acad. Dumitru Popescu, *Hristos. Biserică. Misiune. – Relevanța misiunii Bisericii în lumea contemporană*, Ed. Arhiepiscopiei Dunării de Jos, Galați, 2011, p. 49.

3 Pr. Conf.dr. Valer Bel, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană*, vol. 2, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2002, p. 8.

4 Pr. Lect. Dr. Aurel Mihai, *Sfânta Treime și Cosmosul*, Ed. Basilica, București, 2015, p. 197.

5 † Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Știința mântuirii – vocația mistică și misionară a teologiei*, Ed. Basilica, București, 2014, p. 24.

plenitudine de viață, iubire și comuniune și cheamă pe om după această plenitudine printr-o sete infinită înscrisă în el și dorință de a se împărtăși de această plenitudine; b) persoana umană este creată de Sfânta Treime, deci este o ființă iubitoare și comunională care se desăvârșește numai în stare de comuniune eternă cu Persoanele divine și cu celelalte persoane umane. Desigur că „prin comuniune trebuie să înțelegem pe de o parte unitatea în diversitate, pe de alta unitatea în iubire, pe care le găsim indentificate în chip desăvârșit în unitatea perihoretică – ființială proprie Persoanelor Sfintei Treimi”[6], afirmată de Mântuitorul Iisus Hristos în rugăciunea din grădina Ghetsimani prin aceea că cei ce cred în El trebuie să fie una „precum Tatăl și Fiul una sunt” (Ioan XVII,21).

Structurând misiunea în trei etape esențiale: prezentarea învățăturii, catehizare – botezare – apărarea credinței și creșterea în Hristos a membrilor comunității, Biserica s-a ferit totdeauna de compromisurile dogmatice nerevelate care aduc atingere vieții și mântuirii oamenilor, tocmai de aceea prezintă corect relațiile divine ad intra cu legătură directă în viața Bisericii. Ca exemplu de trimitere la propovăduire, ucenicii Mântuitorului au primit solicitarea expresă de a boteza în numele Sfintei Treimi în Care Tatăl naște pe Fiul și purcede pe Duhul. Duhul Sfânt purcede din Tatăl și Se odihnește în Fiul, arătând pe Fiul destinatarul primirii Duhului. „Dacă Duhul Sfânt purcede din Tatăl și din Fiul, nu înțelegem rostul paternității spirituale și al filiației spirituale din Biserică. Dar dacă Duhul purcede din Tatăl și Se odihnește în Fiul, El confirmă paternitatea Tatălui și filiația Fiului, iar pe noi cei botezați în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, ne introduce în relația de iubire dintre Tatăl și Fiul, prin harul pe care-l primim la Botez”[7].

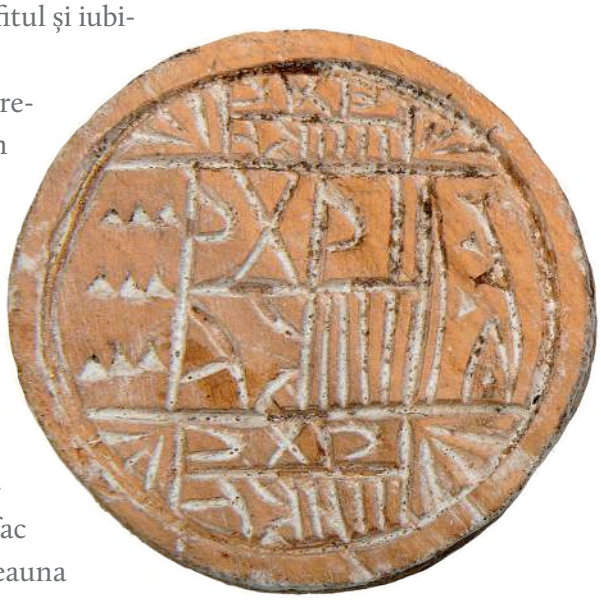
Astfel, pentru eficientizarea misiunii este nevoie ca Biserica să arate modelul trinitar existent în ea în mod viu și să explice Taina Treimii făcând-o prezentă în societatea de azi, atât de avidă după modele de viață. „Dacă viața societății s-ar inspira din acest model al Treimii în Unime și al Unimii în Treime, ar descoperi de fapt echilibrul de care are atâta nevoie și pe care îl caută cu frenezie... Comuniunea prezentă în Biserică se inspiră sau are la bază comuniunea trinitară; Biserica trebuie să o extindă în societate prin misiunea ei, într-o comuniune socială, care, însă, nu rămâne autonomă în manifestarea ei și nici nu se confundă cu Dumnezeu, ci devine teonomă, având pe Dumnezeu în centrul vieții”[8]. Implementarea exemplului comuniunii trinitare în societatea românească are ca efect sigur depășirea celor două ideologii pe care poporul român le-a simțit și încă le

6 Pr. Prof. Dr. Ștefan Buchiu, *Întrupare și unitate*, Ed. Libra, București, 1997, p. 41.

7 † Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Știința mântuirii*, p. 24.

8 Pr. Prof. Acad. Dumitru Popescu, *Hristos. Biserică. Misiune.*, p. 57.

mai simte – comunismul și individualismul – care nu au nimic comun cu creștinismul. Colectivismul promovat de ideologia comunistă scufundă omul în masa aninomă a naturii, anulează omului demnitatea de persoană umană unică și irepetabilă și nivelează persoanele, iar individualismul separă persoanele, frânge unitatea umanității și „ridică omul deasupra societății făcând apologia profitului și a iubirii de sine. Individualismul a dat naștere la sisteme economice care acordă mai multă importanță valorilor materiale decât celor spirituale, așezând profitul și iubirea de sine deasupra iubirii de aproapele”[9].

Noi știm despre Sfânta Treime numai prin predica lui Hristos care se interiorizează nouă prin luminarea Duhului Sfânt. Astfel izvorul misiunii Bisericii este promisiunea și porunca Mântuitorului înviat, care zice: „Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi. Și zicând acestea, a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt!” (Ioan XX, 21-22). Conștiința celor care simt misiunea Bisericii ca pe întâiul scop al existenței lor trebuie să fie marcată de armonizarea voinței acestora cu voia lui Dumnezeu. Dacă fac misiune pe urmele lui Hristos, trebuie să fie totdeauna pregătiți să accepte voia lui Dumnezeu, întocmai cum zice Mântuitorul: „Eu nu caut voia Mea, ci voia Tatălui Meu Care M-a trimis” (Ioan V, 30). Astfel Hristos Se mărturisește prin ei, cu voința lor, misiunea pornind însă de la eficacitatea transformatoare a Învierii Lui în oameni. Înainte de Înviere, Iisus Hristos nu le-a dat voie ucenicilor să meargă în lume, ci numai lumina care iese din evenimentul Crucii și Învierii Domnului poate asigura succesul propovăduirii acestora. „Dacă cineva nu trăiește Învierea, nu poate participa la trimiterea în lume de către Hristos. Dacă trăiește Învierea, nu poate să nu dea mărturia Domnului înviat, privind spre întreaga lume”[10]. Dorința lui Hristos aceasta este: „Mergeți la toate neamurile” (Matei XXVIII, 19-20; Marcu XVI,9-20; Luca XXIV, 40-53; Ioan XX, 19-31). Iar dacă noi avem gândul lui Hristos Care are „toată puterea în cer și pe pământ”, această poruncă trebuie mărturisită ca o datorie supremă a credincioșilor. „Căci dacă vestesc Evanghelia, nu-mi este laudă, pentru că stă asupra mea datoria. Căci vai mie dacă nu voi binevesti!” (I Corinteni IX, 16).

Coordonatele esențiale ale mărturisirii lui Hristos în lume trebuie să se axeze astăzi pe afirmarea centralității Persoanei Lui ca Logos Creator,

9 Pr. Prof. Acad. Dumitru Popescu, *Omul fără rădăcini*, Ed. Nemira, București, 2001, p. 83.

10 † Anastasie, Arhiepiscopul Tiranei și al întregii Albanii, *Misiune pe urmele lui Hristos*, Ed. Andreiana, Sibiu, 2013, pp. 36-37.

Mântuitor al lumii și al omului și Pantocrator. Acest aspect se va argumenta prin evidențierea relației teologie – iconomie în învățătura despre Logosul divin Creator, Fiul lui Dumnezeu Care are în El puterea pe care o are și Tatăl, fiind Dumnezeu adevărat, deosebit de ființa lumii iar nu o creatură, ci e transcendent lumii, dar Care pe baza raționalității pe care a imprimat-o lumii prin actul creației Se întrupează și „vine întru ale Sale". Pentru a fi și Logos Mântuitor, Fiul face „saltul" de la transcendent la imanent, iar lumea e capabilă să-L primească, astfel încât prin Întrupare se evidențiază și legătura dintre creație și mântuire, ca acțiune de îndumnezeire a tuturor prin Iisus Hristos – Logosul întrupat, Care cuprinde lumea și oamenii în El.

... teologia ortodoxă contemporană apără dogma unirii ipostatice de pericolul secularizării care exilează pe Dumnezeu în cer lăsând omenirea în bezna antropocentrismului.

Criza omului modern vine de la neînțelegerea Persoanei și operei Mântuitorului Iisus Hristos, criză spirituală și liturgică alăturată crizei de identitate a omului neancorat prea adânc în viața eclezială. Pentru revenirea din această criză, misiunea Bisericii lui Hristos în orice timp, deci și în timpul nostru, primește putere de la Întemeietorul Său prin realitatea că dogma soteriologică este mereu actuală, deoarece Domnul Hristos Cel Înviat este mereu prezent în actele Sale, „Persoana Sa Își manifestă prin ele neîncetat iubirea Sa culminantă sau Se manifestă ca un izvor de iubire nesfârșit și inepuizabil"[11]. De asemenea, mântuirea se dovedește actuală mai ales prin dimensiunea eshatologică a credinței creștine, deoarece „evenimentele care au format-o și care constituie atât obiectul cât și conținutul ei: viața, moartea, Învierea și Înălțarea lui Iisus Hristos, pogorârea Duhului Sfânt, instituirea Bisericii – toate acestea sunt văzute și experimentate nu numai ca sfârșit, ci și ca împlinire în istorie a actului mântuirii, dar și ca inaugurare și dobândire a unei vieți noi, al cărei sens este Împărăția lui Dumnezeu, comuniunea cu El"[12].

Modelul misionar al slujitorilor Bisericii este viața divino-umană a Mântuitorului Hristos, aceasta arătând în plan hristologic importanța dogmei de la Calcedon pentru mărturisirea ortodoxă contemporană. În hristologie, teologia ortodoxă pornește de la nivelul Persoanei, de la Persoana vie, experiabilă a Fiului lui Dumnezeu întrupat, existând în două firi, unite în singura ipostasă a Cuvântului în mod „neîmpărțit, nedespărțit, neamestecat și neschimbat", adverbele introduse în formula Calcedonului sunt în realitate „termeni apofatici prin care Părinții vor să exprime inexprimabilul"[13]. Dogma unirii ipostatice și enipostazierea adăugată de Leonțiu

11 Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. II, EIBMBOR, București, 1997, p. 75.

12 Pr. Prof. Alexander Schmemann, *Biserică, lume, misiune*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2006, p.107.

13 Hilarion Alfeyev, *Le mystère de la foi*, Editions du Cerf, Paris, 2001, p. 102.

de Bizanț au făcut ca hristologia ortodoxă să fie numită o „hristologie asimetrică", „după expresia nimerită a părintelui Georges Florovski – asimetrică în sensul că natura umană a lui Hristos nu s-a concretizat, respectiv nu s-a personificat într-un mod independent de Logos, pentru că în Hristos nu există două subiecte, întrucât Dumnezeu nu a asumat un om în Hristos, ci a devenit El Însuși om"[14]. Aceasta înseamnă că în Iisus Hristos sunt două firi – divină și umană – întregi, depline, unite într-un ipostas, „formând din cele două firi o singură ipostasă comună, spunem că se păstrează cele două firi și după unire în singura ipostasă compusă, adică în singurul Hristos, și că, atât ele, cât și însușirile lor naturale, există în realitate: unite fără să se confunde, despărțite fără să se despartă și numărate"[15].

Importanța deosebită a acestei dogme stabilită la Calcedon rezidă și din implicațiile soteriologice pe care le înfățișează și anume: numai prin unirea ipostatică Hristos ne poate mântui făcându-Se Mijlocitorul intim al nostru și venind în maximă apropiere de noi. Numai prin această dogmă se restabilește legătura firii umane cu Dumnezeu, prin faptul că „între oameni a păşit un om al cărui centru nu mai este în afară de Dumnezeu, ci în Dumnezeu sau Însuși Dumnezeu... Întrucât acest centru ipostatic are o putere de atracție spre bine prin care depășește toate centrele pur omenești, el este oarecum centrul omenirii. În mijlocul omenirii s-a plasat un centru dumnezeisc. Omenirea și-a câștigat, în regiunea ei ontologică, un centru și acest centru este Dumnezeu-Cuvântul"[16]. Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, S-a făcut prin unirea cu umanitatea ipostas direct al firii umane și ultim și de centru al persoanelor umane, ca atare desăvârșirea și îndumnezeirea omului se realizează numai prin El și cu ajutorul Lui. Dacă Sinodul III ecumenic a combătut nestorianismul, iar Sinodul IV monofizitismul, teologia ortodoxă contemporană apără dogma unirii ipostatice de pericolul secularizării care exilează pe Dumnezeu în cer lăsând omenirea în bezna antropocentrismului. „Într-o anumită formă nestorianismul supraviețuiește până astăzi prin ruptura pe care a provocat-o între Iisus al istoriei (ca om pe pământ) și Hristos al slavei (Care Se unește cu Dumnezeu numai în cer). Numai în măsura în care Hristos rămâne Dumnezeu adevărat și om adevărat, în unitatea Persoanei Sale, în mod neamestecat și neschimbat, neîmpărțit și nedespărțit, se poate spune că „Dumnezeu S-a făcut om, pentru ca omul să se îndumnezeiască"[17]. Deci, numai mântuirea omului și a lumii în și prin Iisus Hristos poate aduce rezolvare pentru lipsa de sens a postmodernității.

Misionarul propovăduiește pe Hristos, dar „nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus decât în Duhul Sfânt". De aceea, Fiul trimite pe Duhul Sfânt în lume (Ioan XIV,16-17; XV,26; XVI,13-15) să continue opera mântuitoare prin întemeierea Bisericii la Cincizecime, când erau de față „bărbați cucernici, din toate neamurile care sunt sub cer" (Faptele Apostolilor II,5). Evenimentul Cincizecimii devine fundamentul tacticii misionare prin traducerea învățăturii creștine în toate limbile și paradigmă pentru întâlnirea dintre teologie și cultură, „adică dintre participarea la realitatea pe care Dumnezeu o dezvăluie oamenilor, și cultură, văzută ca moda-

14 Karl Christian Felmy, *Dogmatica experienței ecleziale*, Ed. Deisis, Sibiu, 2008, p. 114.

15 Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, traducere, note și introducere de Pr. D. Fecioru, EIBMBOR, București, 2001, p.123.

16 Pr.Prof. D. Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, Ed. Omniscop, Ediția a II-a, Craiova, 1993, pp. 117-118.

17 Pr. Prof. Dumitru Popescu, *Iisus Hristos Pantocrator*, EIBMBOR, București, 2005, nota 35, p. 208.

litate în care mentalitățile oamenilor se structurează într-un anume moment din istorie”[18].

Înainte de Înălțare, Mântuitorul vorbește despre „alt Mângâietor” și anume Duhul Adevărului Care „vă va călăuzi la tot adevărul” (Ioan XVI, 13), Adevăr care este Hristos. „Adevărul descoperit prin harul Sfântului Duh, îi ajută pe oameni să pătrundă în tainele divine, îi împiedică de a cădea în eroare și le arată calea în vederea mântuirii”[19]. Momentul Cincizecimii face evidentă lucrarea Sfântului Duh în îndreptarea omului, când Duhul continuă lucrarea lui Hristos care constă în începutul sfințirii creației și a omului. Principalele acte în care Duhul Sfânt este prezent în îndreptare sunt credința și harul Sfintelor Taine, căci prin Cincizecime „relația cu Hristos se efectuează prin și în Duhul Sfânt. Înălțarea suprimă vizibilitatea istorică a lui Hristos. Dar Cincizecimea restituie lumii prezența interiorizată a lui Hristos și acum Îl revelează nu în fața, ci în interiorul ucenicilor Săi... Duhul ne integrează în Trup ca împreună – moștenitori ai lui Hristos, ne face fii în Fiul, și în Fiul ne face să Îl găsim pe Tatăl. Duhul înfierii lucrează înfierea cea după har”[20].

Biserica Îl numește pe Duhul „Sfințitor și de-viață-făcător” și Îl cheamă în procesul de mântuire a fiecărui credincios: „Vino și Te sălășluiește întru noi”. Pentru aceasta, Ortodoxia este singura care vorbește continuu de lucrarea Duhului Sfânt, „Cel prin Care Hristos ne face fii ai lui Dumnezeu, cu un trup înviat, străluminat, împreună cu toată creația. Pentru ortodocși nu ajunge să fie iertați numai pentru suprameritele lui Hristos sau să fie curățiți de păcate doar în viața viitoare printr-o credință în efectul jertfei Lui, ci viața lor crește în sfințenie și creșterea oamenilor în sfințenie după modelul lui Hristos tinde spre a ajunge la un trup transfigurat asemenea Lui, în viața viitoare, prin Duhul lui Hristos”[21].

Fără lucrarea Sfântului Duh nu am fi putut vedea și simți în noi opera Fiului, pentru că Duhul face transparentă Dumnezeirea pentru creație. „Sfântul Duh este mediul în care se vede Hristos. El nu poate fi cunoscut decât prin Hristos, după cum și Hristos este cunoscut prin mijlocirea Paracletului”[22]. Faptul că experiența noastră afirmă prezența Duhului Sfânt în Biserică și lume pentru a ni-L face cunoscut pe Hristos aduce misiunii ortodoxe două mari avantaje: a) *înlătură și depășește fenomenul secularizării*, proces cultural care s-a născut dintr-o „teologie” creștină care a confundat transcendența lui Dumnezeu cu absența Lui din creație,

18 Pr. prep. dr Răzvan Andrei Ionescu și Lector dr. Adrian Nicolae Lemeni, vol. *Teologie Ortodoxă și Știință*, pp. 122-123.

19 Natalia Manoilescu - Dinu, *Sfântul Duh în Spiritualitatea ortodoxă*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2005, p. 71.

20 Paul Evdokimov, *Prezența Duhului Sfânt în Tradiția Ortodoxă*, Ed. Anastasia, 1995, pp. 110-111.

21 Pr. Prof. D. Stăniloae, *Sfânta Treime sau la început a fost iubirea*, EIBMBOR, București, 2005, p. 83.

22 Natalia Manoilescu - Dinu, *Sfântul Duh în Spiritualitatea ortodoxă*, p. 51.

urmând ca omul să proclame autonomia sa față de Dumnezeu; b) prin prezența Duhului Sfânt și de viață făcător în lume *are loc o creștere calitativă a celor botezați* și sporește și grija pastorală a clericilor pentru fiii duhovnicești pe care trebuie să îi aducă la „starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos" (Efeseni IV, 13).

În iconomia divină regăsim trei Taine care marchează existența și sensul nostru: Taina creației, Taina Întrupării și Taina Bisericii între care „Biserica reprezintă a treia Taină în care Dumnezeu – Cuvântul restabilește și ridică la o treaptă mai accentuată unirea Sa cu lumea. Biserica este Taina ultimă, căci este forma unității supreme a lui Dumnezeu cu toate cele create"[23]. Atunci când este definită ca operă a Răscumpărării, Biserica trebuie văzută ca extensiune comunitară a lui Hristos Care, după ce a săvârșit opera de mântuire recapitulându-ne în Sine pe toți, dorește să ne asimilăm treptat starea omenității Sale de după Înviere, transformându-ne pe fiecare într-un mădular al Trupului Său mistic și unindu-ne permanent cu El, Capul Bisericii. Nu poți însuși roadele Răscumpărării din afara Trupului, căci numai Biserica – prin natura sa hristologică – reproduce istoria mântuirii. Așadar Taina Bisericii este susținută de evenimentele întemeietoare prin care Hristos pune în Trupul Său fundamentul Bisericii. Întruparea și unirea ipostatică pentru vecie devin pârga firii umane și pun în evidență teandria Bisericii, întâlnirea umanului cu dumnezeiescul în singura realitate mântuitoare. Apoi Biserica este imprimată de jertfa lui Hristos. „Biserica stă pe iubirea răstignită"[24], iar în această stare de jertfă „Hristos ține umanitatea Sa deplin deschisă infinității lui Dumnezeu, iar dacă ne deschidem și noi orizonturilor în care umanitatea Sa a fost ridicată, ne comunică și nouă starea de jertfă în Biserică și ne împacă cu Tatăl"[25].

„Ortodoxia conferă de la început credinciosului cele trei Taine în care e concentrată inițierea și ființa mântuirii: Botezul, Mirungerea, Euharistia, adică renașterea, confirmarea, comuniunea.

Biserica Ortodoxă este „apostolească" pentru că a fost „unsă" de către Unsul Domnului să continue mântuirea lumii. Așadar Biserica este prin firea ei misionară. „Biserica fără misiune este o contradicție în termeni… O Biserică statică, căreia îi lipsește viziunea și lucrarea pe măsură a evanghelizării lumii, greu ar putea fi recunoscută ca „Biserica cea Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească", căreia Domnul i-a încredințat continuarea lucrării Sale"[26].

Pe lângă aceasta, sobornicitatea Bisericii Ortodoxe constituie un factor decisiv în economia mentalității globalizate a lumii contemporane, feno-

23 Pr. Prof. D. Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, II, EIBMBOR, București, 1997, p. 13.

24 Pr. Prof. D. Stăniloae, *Mica dogmatică vorbită*, Ed. Desis, Sibiu, 2007, p. 78.

25 Pr. Prof. D. Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. II, p. 88.

26 † Anastasie, Arhiepiscopul Tiranei și al întregii Albanii, *Misiune pe urmele lui Hristos*, p. 81.

men caracterizat printr-o dimensiune strict orizontală, cu conținut pur economic. Misiunea ortodoxă este privilegiată de teologia ei prin prisma adevărului că „Duhul Sfânt, ca expresie a universalului, nu este dat pe deasupra neamurilor, în mod global, ci prin neamuri, ca să afirme identitatea specifică a fiecăruia, dar să le țină și în comuniunea întregului. Suntem pentru integrare europeană, dar într-o viziune globalizantă care să țină seama de cultura specifică fiecărui popor”[27].

Epiclezele Duhului care dezvoltă misiunea Bisericii în oamenii credincioși sunt Sfintele Taine. Acestea sunt înființate de Mântuitorul și puse la îndemâna noastră ca prin întâlnirea noastră cu Dumnezeu și prin calitatea vieții creștine, să putem fi „sarea pământului”, cu acea conștiință că, trăind în oricare societate, „puținul aluat dospește toată frământătura”(Lc.13,21). Ceea ce impresionează sau produce scandal într-o societate care dă dovadă de relativism și indiferentism sau care se înecă în patimi și viață dezordonată, este tocmai trăirea în mediul iubirii dumnezeiești, spiritualitatea paradigmatică a creștinilor și mărturia lor prin sfințenia vieții dobândită prin harul Sfintelor Taine. În acest sens, *Epistola către Diognet* consemnează deosebirea creștinilor prin felul lor de viețuire. „Creștinii nu se deosebesc de ceilalți oameni nici prin pământul pe care trăiesc, nici prin limbă, nici prin îmbrăcăminte. Nu locuiesc în orașe ale lor, nici nu se folosesc de o limbă deosebită..., dar arată o viețuire minunată și recunoscută de toți ca nemaivăzută. Sunt în trup, dar nu trăiesc după trup. Locuiesc pe pământ, dar sunt cetățeni ai cerului. Ca să spun pe scurt, ce este sufletul în trup, aceea sunt creștinii în lume”[28]. Ca să aibă șanse cât mai mari de reușită, misiunea trebuie să înceapă din interiorul comunității printr-o profundă asumare a conștiinței ecleziale dezvoltată în trăirea Sfintelor Taine. „Ortodoxia conferă de la început credinciosului cele trei Taine în care e concentrată inițierea și ființa mântuirii: Botezul, Mirungerea, Euharistia, adică renașterea, confirmarea, comuniunea. Nu se poate disocia Botezul de Ungerea cu Sfântul Mir, cum se face în Apus, pentru că nașterea din nou e o naștere în același timp, din apă și din Duh, iar odată primită Ungerea cu Sfântul Mir, credinciosul e pecetluit ca membru al Bisericii lui Dumnezeu, deci părtaș la sinaxa euharistică, la hrana comună din Trupul lui Hristos”[29]. Taina Mirungerii reprezintă deci o treaptă a unirii omului credincios cu Hristos și a unifică-

Criza ecologică și mentalitatea consumeristă își au rezolvarea teologică prin repunerea omului în calitatea lui de sacerdot al creației lui Dumnezeu și prin conștientizarea rolului său de singur responsabil pentru soarta creației, pe măsura libertății lui.

27 Pr. Prof. Dumitru Popescu, *Omul fără rădăcini*, Ed. Nemira, București, 2001, p. 86.

28 *Epistola către Diognet*, I, 1, în *Scrierile Părinților Apostolici*, PSB, nr. 1, EIBMBOR, București, 1979, p. 337.

29 Pr. Prof. C. Galeriu, *Jertfă și Răscumpărare*, Ed. Harisma, 1991, p. 261.

rii sale interioare și, în același timp, un mijloc sacramental de întărire continuă a unității Bisericii"[30].

Prin Sfânta Taină a Împărtășaniei se adâncește în gradul suprem relația perihoretică a omului cu Hristos care a început la Botez, căci prin aceasta „Hristos devine mai intim nouă decât suntem noi"[31]. Inima misiunii Bisericii o constituie Sfânta Liturghie, locul unde ne pregătim și adâncim comuniunea cu Hristos, pătrunși de iubirea Lui și, înnoiți în această comuniune, suntem trimiși „cu pace să ieșim" ca să aducem lumea în Biserică. Numai în Liturghie mărturisim că „am văzut lumina cea adevărată, am aflat credința cea adevărată", și deci putem să facem misiune numai după ce experiem în mod culminant pe Dumnezeu în Liturghie care „constituie punctul de plecare și de sosire a misiunii creștine autentice"[32].

Taina Mărturisirii ne adeverește faptul că în Biserică e mai bine decât în raiul pământesc căci în ea omul nu mai poate pierde pentru vecie comuniunea cu Hristos. Taina Sfintei Spovedanii este considerată ca o „Taină restauratoare, căci prin ea Biserica lucrează la restaurarea comuniunii cu Hristos, stricată prin păcat și la împăcarea cu ea a celui ce a săvârșit păcate după Botez"[33]. Pogorârea Duhului Sfânt în Taina Hirotoniei urmărește o prefacere a omului învestit să participe la Preoția unică și nevăzută a lui Hristos fiindcă fără Duhul nu poate exista ierarhie bisericească. Paul Evdokimov subliniază că „toate Tainele, ca și lucrările eclesiale își au propria epicleză și se fac prin coborârea energiilor Duhului Sfânt. Epicleza Tainei Cununiei devine Cincizecime a Cununiei"[34]. „Primirea energiilor divine coborâte peste cei doi soți are darul să-i reînnoiască din punct de vedere spiritual și să întărească legătura care îi unește cu Hristos"[35]. Lucrarea de prefacere săvârșită de Duhul Sfânt se observă și în cadrul Tainei Sfântului Maslu când harul Lui operează „schimbarea a toată pătimirea, a întinării trupului și sufletului și a toată răutatea". Taina Sfântului Maslu, pe lângă asemănarea ei cu Taina Mărturisirii de a restabili comuniunea cu Hristos stricată prin păcat, evidențiază iubirea și grija creștinilor pentru fiecare semen, fapta bună comunicată aici prin rugăciune, „pornirea mai multora de a scăpa un membru al Bisericii de situația de neputință și de durere în care se află"[36].

Finalul Simbolului de credință ne pune în față o ultimă exigență dogmatică prin care se reflectă misiunea ortodoxă și anume viziunea istoric-eshatologică a existenței noastre. Este de remarcat faptul că, din cauza societății secularizate, unii dintre creștini trăiesc sub presiunea istoriei, în loc să pună ei sub presiune eshatologică întreaga lume. Pe de o parte societatea de consum îl închide pe om în cadrele trăirii unui rai pământesc al bunurilor trecătoare, ca apoi să dezvolte problema ecologică, din interes nu pentru creația lui Dumnezeu, ci din egoismul periclitării existenței omului pe pământ. Criza ecologică și mentalitatea consumeristă își au rezolvarea teologică prin repunerea omului în calitatea lui de sacerdot al creației lui Dumnezeu și prin conștientizarea rolului său de singur responsabil pentru soarta creației, pe măsura libertății lui. Atitudinea doxologică a celui care participă la Sfânta Liturghie se extinde și asupra creației lui Dumnezeu prin raportarea omului la aceasta într-o abor-

30 Pr. Prof. dr. Ștefan Buchiu, *Întrupare și unitate*, p. 182.

31 Nicolae Cabasila, *Tâlcuirea dumnezeieștii Liturghii și despre viața în Hristos*, Ed. Arhiepiscopiei Bucureștilor, București, 1989, p. 181.

32 Pr. Conf. dr. Valer Bel, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană*, vol. 2, p. 131.

33 Pr. Prof. dr. Ștefan Buchiu, *Întrupare și unitate*, p. 191.

34 Paul Evdokimov, *Prezența Duhului Sfânt în Tradiția Ortodoxă*, p. 118.

35 Natalia Manoilescu Dinu, *Sfântul Duh în Spiritualitatea ortodoxă*, p. 96.

36 Pr. Prof. D. Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. III, p. 207.

dare personală a creației, nu individuală. Criza ecologică provine numai din criza antropologică la nivel interior și nu poate fi rezolvată cu mijloace superficiale, ci numai prin prefacerea modalității de viață a omului înăuntrul creației. Numai dacă se tratează în strânsă legătură cu criza spirituală și morală în care omul se pierde astăzi, ecologia poate fi ajutată să dea rezultatele așteptate.

Pe de altă parte, misiunea Bisericii își arată forța prin faptul că noi nu așteptăm sfârșitul lumii, așa cum rezultă din viziunile apocaliptice ale unor societăți și mișcări „harismatice", ci noi așteptăm „învierea morților și viața veșnică", adică pe Iisus Hristos – Învierea și Viața (Ioan XI,25), iar realitățile eshatologice ne conferă sensul transcendent și transfigurat al lumii în Hristos. În Biserică experiem deja Împărăția, așteptând un „cer nou și pământ nou în care locuiește dreptatea" (II Petru III, 13).

Dumnezeu este neschimbabil (Evrei XIII, 8), iar învățătura despre El și despre lucrările Lui, dogma, este tot imuabilă (Matei XXIV, 35). Pe temeiul acestor adevăruri revelate neschimbabile, misiunea Bisericii pornește, crește și se dezvoltă, motivată fiind de dragostea față de Dumnezeu și oameni, de împlinirea poruncii Mântuitorului și de necesitatea internă a datoriei simțite în sufletul misionarului care vrea să-și răspundă la aceste întrebări: „Dar cum vor chema numele Aceluia în Care încă n-au crezut? Și cum vor crede în Acela de Care n-au auzit? Și cum vor auzi fără propovăduitor? Și cum vor propovădui de nu vor fi trimiși?" (Romani X,14-15).

Dacă misiunea se fundamentează pe dogme, atunci vom avea siguranța că ea nu se ajustează duhului veacului – Biserica este în lume, dar nu din lume – lucrarea Bisericii este actualizată, dar niciodată schimbată. Adevărul dogmelor determină ca misiunea Bisericii să nu poată fi confundată niciodată sau asociată cu vreo ideologie a unei societăți sau cu un program de guvernare al vreunui partid politic, aceasta datorită faptului că misiunea noastră nu este activism.

Misiunea o realizează Dumnezeu – Sfânta Treime în cadrul Bisericii pentru a face cosmosul întreg Biserică a lui Hristos. Pe aceasta o slujesc oamenii care lucrează cu harul și ajutorul lui Dumnezeu, mărturisind pe Sfânta Treime, mântuirea în Hristos prin Duhul Sfânt sălășluit în noi, pentru a dobândi viața cea îmbelșugată. Asumarea conștiinței ecleziale întărește pe orice misionar care știe că este un trimis (apostol) cu certitudinea că Dumnezeu este cu el și că alți misionari propovăduiesc la fel ca el și cu același scop. Misiunea se face prin prezentarea dogmelor, eficiența ei este strâns legată de trăirea dogmelor prin care participăm concret la viața societății, transfigurând relațiile cu oamenii.